

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ф.н. Петко Троев

по обявения от СУ „Св. Кл. Охридски” конкурс

за професор по руска литература на XX и XXI век

Единствен участник в обявения в ДВ/бр. 53 от 18.06.2013 г. конкурс за професор по руска литература на XX и XXI век е доц. д-р Ренета Ванкова Божанкова, ръководител на Катедрата по руска литература в СУ „Св. Кл. Охридски”. Кандидатката е един от най-активните, сериозни и авторитетни познавачи и изследователи на руската литература у нас, изявен и утвърден университетски преподавател. Известна е като отличен анализатор на съвременния руски литературен процес с особен афинитет към редица явления на най-новата руска поезия и проза, към епохата на модернизма и постмодернизма, а през последните десетина години – главно към глобалната и злободневна проблематика на киберкултурата, към дигиталната литература и хуманитаристика.

Изследователските качества и възможности на Ренета Божанкова се открояват убедително още в докторската ѝ дисертация върху типологията и поетиката на руската миниатурна проза (1996), която е първият у нас сполучлив опит за относително цялостно осмисляне ѝ проблематизиране на развитието ѝ през XX век. Особено характерен за научния профил на кандидатката и със значителен научен принос е монографичният ѝ хабилитационен труд „Постмодернистичният руски текст” (2001), конципиран съдържателно и структурно върху едно от най-емблематичните, сложни и полемични явления на съвременната руска литература. Ще припомня, че това е първото и единствено у нас цялостно и самостоятелно проучване на прозата на руския постмодернизъм от последното десетилетие на миналото столетие, чиято поява получи заслужено признание в славистичните среди. Текстът и контекстът на работата включва и внушава продуктивни идеи, които далеч надхвърлят рамките на конкретната тема и са силно респектиращи със своята аналитична аргументираност, многозначност и перспективност, а в методически и стратегически аспект обективно свързват и съотнасят

ранните и по-късните търсения и публикации на авторката. Според мен това е голям български принос в системното изучаване и коментиране на руския постмодернизъм като специфичен и комплициран културологичен и естетически феномен.

Доц. д-р Ренета Божанкова участва в обявения конкурс с нов монографичен труд и с 39 научни студии и статии, публикувани след хабилитацията ѝ през 2002 г. в редица наши и чужди научни издания (Русия, Сърбия, Турция, Румъния, Германия). Освен това е съавтор на академичния учебник „Руска литература XIX-XX век” (Пловдив, 2002). Списъкът на публикациите ѝ от разглеждания период включва и научната редакция и съставителството на 9 научни издания, съавторството ѝ в два речника, авторството на три научни рецензии и на два художествени превода от Леонид Андреев и Василий Розанов, както и участието с доклади в 36 национални и международни форуми. Общото впечатление е, че научните текстове засягат и интерпретират актуални, значими и недостатъчно осветлени зони на руското словесно изкуство и имат несъмнен оригинален и приносен характер, като афишират модерност и креативност на теоретичното мислене, ерудиция, контекстуалност и аналитична обосновааност на авторските оценъчни позиции.

Най-мощното, амбициозно и стойностно проучване, с което доц. д-р Ренета Божанкова се представя в настоящия конкурс е издадената ѝ монография „Хоризонти на дигиталната литература” (2013), своеобразен синтез на изследователските ѝ търсения и прозрения през последното десетилетие в полето на киберкултурата и дигиталната литературна текстуалност. Предложеният нов проект за спецификата, еволюцията и перспективите на глобалната, многолика и необозрима „Нова Вавилония” е изключително актуален, оригинален и иновативен, аналитичен и приносен. Създадена върху осмислянето и конципирането на обширни познания в областта на дигиталната филология и хуманитаристика, книгата е първото у нас цялостно и самостоятелно изследване в тази сфера с безупречен интердисциплинарен методологически профил, проектиран върху един извънредно сложен и динамичен контекст.

Бих открил само някои от най-важните научни достойнства на монографията. Хибридната конструкция на работата е ясна, логична, линейна, открита и съзнателно фрагментирана. Позитивна оценка заслужава и общата паратекстуална система (заглавията и подзаглавията на отделните

глави, сполучливо подобранные функционални епиграфи). Въпреки сложната проблематика текстът е много четивен – стегнат, плътен, съдържателно наситен, систематичен, семантично открит, повече диалогичен, отколкото монологичен, вътрешно полемичен и процесуален. Силно уважава отличната ориентация на авторката в лабиринта на краевековната дигитална теория и практика, свободното боравене с огромен корпус от научна литература. Самостоятелна научна и информативна стойност има внушителната по обем прецизно използвана и цитирана в текста литература (англоезична, рускоезична и българска). Ценно качество на труда е научната коректност към чуждия текст и чуждото мнение, аргументираното отстояване на собствена авторска позиция.

В съдържателен аспект тук според мен най-висока оценка и одобрение заслужава продуктивната и приносна аналитична трактовка на хипертекста и на жанровата ситуация в дигиталната литература – особено в нейния рускоезичен сегмент. „През прозореца на жанра” доц. Божанкова изгражда и реконструира една много комплицирана и мобилна жанрова панорама на електронната литература. Съвсем оригинални и убедителни са наблюденията върху актуалната жанрова ситуация и върху насоките на жанровите трансформации в рамките на общата еволюция на жанровите форми и на тяхната флуидност, изменчивост и отвореност. Напълно самостоятелни и приносни са разсъжденията за влиянието на „виртуалния контекст” върху жанровите модификации и тенденции, за жанровите граници в дигиталната литература, за жанровата зависимост от информационните технологии и за метаморфозите на литературния автор в Мрежата. Споделям възприетата от Божанкова позиция към блога като жанров формант с оглед на чисто литературния/творческия му характер. Вниманието справедливо е фокусирано върху персоналните литературни блогове (блогоромана), като същевременно се държи сметка и за метатекстовия скепсис към природата и съдбата на този жанров феномен. Много стойностни са общите наблюдения върху блога като метажанр и хипертекст, както и погледът върху жанровите форми и типологизация на дигиталната поезия („мрежовата поезия”), особено във връзката им с авангардистките експерименти. Бих добавил и интересните съждения върху основните варианти на „женското писане” в Мрежата.

Много съдържателна и убедителна е предложената стегната класификация на съвременните литературни проекти в рускоезичното

Интернет пространство, а също и въведената нова трактовка на дигиталната литературна картография. Особено съществен и перспективен е възприетият оценъчен ракурс към кирилския сегмент в Интернет (кирилската литературна мрежа) и културните му измерения в съпоставителни паралели с други славянски литератури, включително и с българската. Чудесният анализ на електронния хипертекст основателно поставя акцента върху неговата нелинейност, дискретност, интерактивност и мултимедийност. Напълно споделям ключовата теза на книгата, че дигиталната литература е културно-исторически приемник на авангардистките (футуристични) експерименти от началото на ХХ век, специфичен хибрид между творчеството и технологиите.

Около тематичното ядро и концептуалната стратегия на това внушително и изключително компетентно изследване гравитират многобройни студии и статии на доц. Р. Божанкова, които заемат доминиращо място в нейните публикации от разглеждания период и всъщност подготвят и предхождат появата на монографичния труд, като до голяма степен моделират семантичната му структура и въвеждат възприетия терминологичен инструментариум, общата методологическа рамка. Сред тях бих открил като особено ценни и приноси в научен аспект аналитичните наблюдения върху киберфолклора, жанровите характеристики на електронната литература, руските електронни литературни проекти, практиките на хипертекста, текстовата литературна миграция в Мрежата, „женското писане“ в Интернет, интерпоезията, електронните ракурси в университетското филологическо обучение и други текстове, които отразяват един дълбок и траен интерес към явленията и процесите в киберкултурата и дигиталната литература.

Доц. д-р Ренета Божанкова доказва убедително сериозните си литературоведски качества и в редица свои работи в областта на историята и поетиката на руската литература от ХХ и началото на ХХІ век, а в отделни случаи и на класическите автори и съчинения от „Златния век“. Тук изследователският ѝ интерес е ориентиран най-вече към по-слабо проучени моменти от творческото наследство на големи имена на руския литературен процес в много широк културно-исторически диапазон – от Гогол, Толстой, Чехов и Бунин до Платонов, Булгаков, Пастернак, Солженицин, Бродски, Пелевин и Акунин. Намирам за особено ценни, проникателни и оригинални аналитичните ѝ текстове, включени в академичния учебник „Руска

литература XIX-XX век”, конкретните наблюдения върху екфразиса в романа „Ана Каренина”, върху паралелите между Чехов и Булгаков, върху руските „градини на носталгията” у Чехов, Бунин и Набоков и техните пространствени измерения, върху носталгичните рефлексии в източноевропейската проза от краевековието и др. Обективно погледнато всички тези работи представят кандидатката като солиден познавач и анализатор на руската литературна класика. Голяма част от тези публикации са докладвани на различни научни форуми у нас и в чужбина.

Общото ми заключение е, че доц. д-р Ренета Божанкова е отлично подготвен и напълно изграден литературовед и университетски преподавател със своя научна тематика и с категорично доказани изследователски качества и постижения, с внушителна по обем научна продукция и активно присъствие в съвременната българска литературоведска русистика и славистика. Убеден съм, че многобройните ѝ научни текстове, представени за участие в настоящия конкурс, осмислят и проблематизират значими и актуални въпроси и имат безспорен приносен характер. Монографичният ѝ труд за хоризонтите на дигиталната литература е първото у нас цялостно, самостоятелно, талантливо и ерудитско проучване в тази област с подчертано комплексен методологически и съдържателен профил, с аргументирано и интелигентно защитена концептуална стратегия. Значителен е реалният принос на кандидатката за развитието на теорията и практиката на дигиталното филологическо обучение, за популяризирането на руската литература и култура като редактор, съставител и преводач. Публикациите ѝ са цитирани в десетки наши и чуждестранни издания. Познавам отблизо досегашната научна и педагогическа дейност на Ренета Божанкова в Софийския университет и ценя високо не само нейната изследователска дарба и креативност, но и присъщата ѝ човешка деликатност и колегиална етичност.

Всичко това ми позволява с пълна убеденост да предложа на Научното жури да избере доц. д-р Ренета Ванкова Божанкова за професор по руска литература на XX и XXI век.

София, 25.10.2013 г.

Рецензент: Проф.д.ф.н. Петко Троев